СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 160. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 18-го серпня 1943. No. 160. Jersey City, N. J., Wednesday, August 18, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

48-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ В КОПАЛЬНЯХ ВУГЛЯ

ВАШИНГТОН. — За дозволом Военної Ради Праці і за порозумінням з секретарем внутрішніх справ Ікесом проголосив директор Бюра Военної Мобілізації Людської Сили, Джеймс Ф. Бирнес, заведення 48-годинного тижня праці в копальнях вугля. Він виголосив промову по радіо з поясненням, що таке зарядження конечне з огляду на недостачу вугля і воно має апробату президента Рузвелта. День праці буде продовжений до 8 годин, внаслідок чого тижнева праця виноситиме 48 годин. Представники Военної Ради Праці є того погляду, що майнери дістануть півтори платні за додаткових 8 годин, а це злагодить боротьбу за підвишку платні майнерам. Початку для продовження тижня праці не оголошено, але надіються, що це прийде скоро.

РЕОРГАНІЗАЦІЯ БЮРА АДМІНІСТРАТОРА ЦІН.

ВАШИНГТОН. — Щоби догодити провідникам бизнесу, заступник Адміністратора Цін, Честер Бавлс, приголосив реорганізацію бюра. Кількох вищих урядовців відправлено, а на їх місце прийдуть свіжі сили. Вони будуть працювати над новими цінами, щоби життеві конечности як найбільше приступити для населення. Нового пайкування не мають на думці, за виїмком вугля. Надіються, що загалом ціни життевих конечностей будуть цофнені вспять до часів сперед 15. вересня 1942.

БАТЬКИ НЕ ДУЖЕ СПІШАТЬСЯ ПЕРЕМІНЯТИ СВОЇ ЗАНЯТТЯ.

ВАШИНҐТОН. — Для облекшення зрозуміння нових розпорядків рекрутування мужчин до военної служби та до праці при военнім промислі, Комісія Людської Сили видала летючки з питаннями на лад катехизму про новий спосіб побору до служби. Це має помогти батькам при шуканню способу відложити військову службу. Вісти з ріжних сторін краю вказують, що батьки не дуже спішаться із переміною своєї праці, щоб вимінути покликання до військової служби з днем 1. жовтня. Федеральні Бюра Праці в ріжних місцевостях отворені поза звичайні урядові години, щоби помогти батькам у зміні заняття на критичне. Те, що батьки самі не зголошуються за зміною приписують недорозумінню. Багато батьків думає, що вони мають старатися за зміну роду роботи аж тоді, коли дістануть покликання до війська. Міжтим це помилкове поняття. Треба вже тепер батькам зголошуватися щоб користати з переміни.

НЕМА ВИГЛЯДІВ НА СКОРИЙ МИР МІЖ РОБІТНИЧИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.

ШІКАГО. — Звіт Вилйема Ґріна, предсідника Американської Федерації Праці, із нарад екзекутиви федерації в справі злуки федерації із Конгресом Промислових Організацій (СІО), не ворожить скорого мира між обома робітничими організаціями. Іде про круг ділання юнїй у випадку, як обидві організації злучаться. Ґрін каже, що найліпше приняти пропозицію федерації з 1938. р. Тоді була думка, щоби бувші юнїї з федерації Праці приняли правильник федерації, а нові юнїї, що повстали вже як місцеві організації СІО, щоби вирівнали опісля статутові різниці. Проєкт злуки обидвох організацій має бути підданий під наради Конвенції Федерації Праці.

БОЯТЬСЯ ЕПІДЕМІЇ ІЗЗА НЕДОСТАЧІ ДОГЛЯДАЧОК.

ВАШИНГТОН. — Багато шпиталів у цілому краю не мають спромоги втримати звичайне число шпитальних доглядачок тому, що велике їх число пішло на службу як военні сестри. Внаслідок цього заходить побоювання, що кожної хвилини може денебудь вибухнути епідемія, бо нема кому якслід доглянути недужих. Шпиталі в таких випадках відправляють пацієнтів домів, щоб самі себе доглянули. З поступом военних операцій число пацієнтів мусить зростати. Щоби зарадити недостачі доглядачок, военні фабрики звільняють дівчат від праці, щоб вони приготовилися на „норсок".

ЕВА КІРІ ЙДЕ НА ВОЕННУ СЛУЖБУ ДО ФРАНЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Ева Кірі, донька славних винахідників радія, Кірія й Складковської, вславилася як подорожна журналістка по всіх краях, обнятих війною. Тепер вона заявила готовість вступити на военну службу в Корпусі Французьких Добровольців. Вона має дозвіл їздити военними троками, отже хоче віддати свої сили в тому напрямку. Вона сторониця фракції ген. Де Ґоля.

ЦІНА ОЛІЮ ПОДОРОЖІЄ ВІД 15. ВЕРЕСНЯ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Адміністрації Цін оголошує, що з днем 15. вересня буде підвишена ціна земного олію й ґазоліни. Щоб ця підвишка не була висока, адміністратор топлива Ікес зарядив збільшення продукції ропи. При цій нагоді будуть перемінені власникам автомобілів купони на ґазоліну.

Далекосяглі зміни на американському домашньому фронті

ВАШИНҐТОН. — Директор Военної Мобілізації Джеймс Ф. Бирнс виголосив довшу промову, в якій заповів далекосяглі зміни на домашньому фронті. Покликуючися на погляд президента Рузвелта, він повторив його слова, начебто „більша частина бою ще перед нами, а не за нами". Тому Бирнс приготовив переміни в тому напрямку, щоб ціни харчів та конечних життевих засобів знизити, а водночас розвинути завзяту діяльність на різних ділянках праці. При цій нагоді Бирнс доторкнувся питання перемоги і заявив, що нема підстави думати, начеб то безумовна здача прийшла скоро, бо „дорога до Берліна й Токіо дуже довга". Велику вагу поклав Бирнс на конечність нових податків та щадження заробітків.

КОНФЕРЕНЦІЯ В КВЕБЕКУ ТОРКНЕТЬСЯ Й ПОЛІТИЧНИХ СПРАВ

КВЕБЕК (Канада). — Анґльо-Американська конференція, що тут зібралася, займеться в першу чергу питанням, чи Рим має бути признаним як вітверте місто, вільне від бомбардування. Зогляду, що тутешня французька ґазета „Аксіон Католік" написала, начебто Чорчил колись заявив, що війна скінчиться на Різдво, Чорчил цьому заперечив. Британський премієр після повороту з відвідин Рузвелта взявся до систематичної праці, наче у своїм бюрі в Лондоні. Він щодня телефонує до свого кабінету в Лондоні, де міністри зібрані на безконечнім засіданню. З огляду на присутність політичних провідників у Квебеку панує здогад, що не лише строго военні справи будуть предметом нарад, але теж і політичні. Крім італійської здачі можуть радити теж над кругом ділання АМГОТ-а, про котру то організацію зачали пускати поголоски, начеб вона мала на цілі завести „анґльо-американський імперіялізм". — З Вашингтону наспіли тут вісти, що президент Рузвелт відбув наради із високими урядовцями з департаменту стейту, головно із секретарем Голом.

Американська Повітряна Восьма Армія згадує про свої річні здобутки

ЛОНДОН. — Минає рік, як Американські Літаючі Фортеці зачали атакувати континентальну Европу. З цеї нагоди бриґадир Л. Андерсон мол. згадав про успіхи Восьмої Повітряної Сили Злучених Держав, що стаціована в Англії, звідки бомбардує різні місцевости на европейськім континенті, що є під окупацією чи владою Осі. Отже американці скинули за 12 місяців 15,722 тон бомб, відбувши 82 налети. Ґенерал Андерсон каже, що многі налети відбувались днем, щоби мати якнайкращі успіхи, не зважаючи на те, що денні налети найнебезпечніші. У всіх тих налетах втрачено 419 бомберів, себто від часу першого налету на корабельні доки в Руен в Франції, що відбувся 17. серпня 1942. Зате Восьма Повітряна Сила знищила на протязі року 1,728 ворожих літаків, правдоподібно знищила ще 671, а ушкодила 870. Та це ще ніщо в порівнанню з тою шкодою, що її американські бомбери завдали ворожим субмариновим базам в Кіль, Гамбурґ, Фленсбурґ, Веґезбак і Вільгельмсгафен, чи тим, що положені в Франції, як от в Бордо.

СОВЕТИ РОЗКОПУЮТЬ МОГИЛИ ПІД ОРЕЛЕМ

ОРЕЛ (Росія). — Кореспондент часопису Ню Йорк Таймс подає, що здобувши Орел, советська влада зарядила розкопи великого цвинтаря, що находиться за бувшою націстською вязницею, на якому має бути похованих до 14,000 осіб, советських полонених і жертв Ґестапо. Розкопи мають відбуватись при свідках, між якими є і американські кореспонденти, які пишуть, що ті могили представляють собою жахливий образ. Видно, що полонені гинули з недоживлювання, як теж і жертви Ґестапа, оскільки не були помордовані. Ось ці розкопи і доходження є подібні до тих, що їх переводять націсти на територіях, що є під їхньою окупацією, а якими пробують доказувати советські звірства в такий спосіб, як отсе береться це робити советська влада.

НАЦІСТИ ЗНАЙШЛИ В УКРАЇНІ ЗІЛЛЯ, З ЯКОГО ДОБУВАЮТЬ ТОВЩ

ЛОНДОН. — Нідерляндський часопис розписався про кущі в Україні, досі ширше в Европі невідомі, з яких німці зачали добувати товщ. Кажеться, що тих кущів є повно в Україні. Називають їх німці „караґана" і кажуть, що в стручках цеї караґани є горох, що його вживають українські господині для тих самих цілей, яким служить в Японії соя-фасоля. Кажеться далі, що ця ростина може забезпечити цілу Европу в ті товщі, що їх їй бракує, та на це треба шість років, щоби поширити її плекання на більші розміри. Ще додається, що зачали її вже плекати в Нідерляндах.

ВОДА — ЦЕ НАЙВАЖНІШЕ! — В сицилійських горах, в боях, чи підчас довгих маршів серед спеки, вояк потребує води більше ніж чого іншого, щоби вдержатись на ногах. Отсе бачимо як накладають на мулів бляшанки з водою. А мулів вживають до транспортації тому, що вони можуть зайти в горах в такі неприступні місця, куди й американський джіп не доїде.

АЛІЯНТИ ОБСТРІЛЮЮТЬ В СИЦИЛІЇ МЕСИНУ ГАРМАТАМИ З СУШІ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Війна в Сицилії добігає до кінця. Аліянти як день так ніч бомбардують Месинську протоку, через яку пробують вивтікати німці з Сицилії. І приближаються до Месини, останньої німецької твердині, так близько, що обстрілюють її уже з полевих, далекосяглих гармат. В 37-мім дні сицилійської кампанії Американська Сема Армія посунулась надзвичайно скорим кроком з Олівері до околиць Міляццо, що означає, що вона вже є тільки 15 миль від остаточної цілі в Сицилії. Знов Британійська Восьма Армія посунулась берегом до Таорміни. Це було так легко, бо її обстрілюють ворожі гармати з італійської суші. Німці втікають масово, а щоби змилити Аліянтів, перебираються в цивільні одяги.

АМЕРИКАНЦІ БОМБАРДУЮТЬ ЛЕ БУРЖЕ.

ЛОНДОН. — Американські Літаючі Фортеці доконали дуже сміливого налету на найбільше летунське поле в Франції, себто на Ле Бурже під Парижем, відоме, між іншим, з цього, що тут злетів свого часу Чарлз Линдберґ, перелетівши океан. Ле Бурже відоме теж з цього, що його націсти дуже сильно окріпили. Паризьке радіо подало, що через налет згинуло 48 осіб. З американського боку подається, що налет був дуже вдачний, бо була дуже добра погода. Американці ще бомбардували летунські поля в Поа і Аббевіль.

НА СОЛОМОНСЬКИХ ОСТРОВАХ НОВІ АМЕРИКАНСЬКІ ЗДОБУТКИ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ — Американські війська заняли Вела Лявелла Айленд, на північний захід від Колобанґара в середущих Соломонських Островах. Комунікат подає, що взято в полон 350 японців. Це останнє є незвичайно цікавим, коли зважити, що от в боях на Ню Джорджія Айленд, де американці заняли Мунду і де велася дуже завзята боротьба, полонено всього тільки кілька японських вояків.

ЗАВЗЯТІ БОЇ ДОВКОЛА ХАРКОВА.

ЛОНДОН. — З самих советських военних звідомлень виходить, що німці ставлять в боях за Харків дуже сильний опір, та що боротьба за це українське місто ввійшла в рішальну фазу. Німецькі протинаступи поведено вздовж залізничого шляху Харків-Полтава. Ті самі комунікати подають про советські успіхи в офензиві на Брянськ.

ВЕЛИКА ДОБИЧ В КАРАЧЕВІ.

Москва. — Советський комунікат подає про величезну добич, яка попала в руки Советів по заняттю Карачева. Говориться про 48 повзів, 12 літаків, 87 полевих гармат і т. д.

ЗНОВУ БОМБАРДОВАНО МІЛЯНО.

БЕРН (Швайцарія). — До Швайцарії прибули нові втікачі з північної Італії й розповідають страшні речі про наслідки бомбардовань. Зокрема розповідають про останнє бомбардовання Медиоляну (Міляно), себто з неділі, що було жахливе. Цілі полоси були в полумях. 90% забудовань міста знищені. Те саме треба сказати про фабрики. Сильно понищена славна медиолянська катедра. Очевидець, що це розповідав, каже, що йшов вісім миль серед трупів і ранених. Населення втікає тисячами з міст в сторону швайцарської границі. І таке озлоблене, що говорить, що революція проти уряду може вибухнути кожної хвилини.

А. Ч. ХРЕСТ В СИЦИЛІЇ.

КАЙРО. — А. Ч. Хрест поступає рядом з американськими військами. І тому вже маємо в Сицилії до 70 осіб, що працюють в імені А. Ч. Хреста. Є вже між ними і загинувші в виконуванню своїх обовязків. Головна Кватира А. Ч. Хреста в Сицилії находиться в місті Палермо.

ПЕРЕБРАЛИ НА ПАЦИФІКУ ІНІЦІЯТИВУ.

ВАШИНГТОН. — Підполковник Буртон Д. Виллис, що прибув з фронту в Новій Ґвінеї, заявив, що американські вояки на Пацифіку є тепер горою над японцями як в повітряній боротьбі, так і в джунглях. Каже, що „мораль американських вояків піднеслась в такий спосіб, як підноситься термометер у гарячі дні". Ні американці, ні австралійці не мають уже перед японцями того страху, що його мали тому пів року, бо вже вивчили всі японські штучки, а при тому ще видумали свої власні. Каже, що японець іде в битву як „автомат" і нема іншого способу його стримати, а тільки треба його „ліквідувати". В тому помагає японцеви його релігійний фанатизм. Ще каже Виллис, що завважено, що коли іде про летунство, то видно, що японці вже втратили летунську „сметанку". Теж підкреслив, що американці мають тепер рішучу перевагу в повітрі.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

Филипини і Україна

Де кум — де коровай! Так готов подумати дехто, прочитавши отсей наголовок. І не дивуємось. Бо щож спільного мають Филипини з Україною? Хіба те, що як америкаці підбивали цей остров, то в американських рядах були й українські вояки, про що згадувалось в „Свободі", та про що є згадка і в Пропамятній Книзі У. Н. Союзу. А коли брати під увагу теперішню війну, то тепер по американсько-филипинській стороні були теж і українські вояки і офіцири, з яких деякі відзначились геройством і дістали високі відзначення.

Та нам іде про дещо іншого.

Филипини — це ніби підбитий Америкою край, а филипинці ніби „інший" від американців нарід. А як повелися з тим „підбитим" краєм і з ніби іншим народом Злучені Держави та американський нарід, відповідати на це не треба, бо це здебільша відома справа. Не все воно, як знаємо, представлялося ідеально. Тому і таке важне те, як воно тепер представляється. А як є з цею справою, пізнати найкраще по новій заяві президента Рузвелта, якою він визнає, що филипинський уряд є одним з урядів Обєднаних Держав та є таким „урядом на вигнанню", яким є інші, йому подібні. Президент повторив теж і давне запевнення, що всі засоби Америки будуть вжиті на те, щоби Филипини, що є тепер у японських руках, зістали визволені і стали цілком незалежні, згідно з мріями филипинських патріотів. Теж відоме, що президент Рузвелт постійно підносить особу филипинського президента Квезона, котрий є теж членом Пацифічної Ради, де має важний голос. Та найважніше в тому те, що воно і дійсно буде так, як поступає і заповідає президент Рузвелт.

А як є з поневоленою Україною, що зістала підбита Совєтською Росією, а тепер є в націстичній неволі, подібно, як Филипини в японській? Яке слово сказала тепер Москва щодо України? Що їй приобіцяв Сталін? Чи тільки це, що готується втягнути знов „квітучу Україну" в свою „федерацію"? Яке запевнення дає Москва „рідному братови", що знов не будеться його мордувати міліонами звичайним способом чи голодом та висилати сотнями тисяч, а то й міліонами з української землі на Сибір, на Соловки, чи в Азію? Де є представники України, щоби тішились таким впливом, значінням і повагою, як тішиться ними в Америці президент Филипин? І чому президент України не виступив досі хоч раз з президентом СССР. чи з Сталіном в такий спосіб, як виступає президент Злучених Держав Рузвелт з президентом Филипин Квезоном? І де є та запорука, що як говориться про щось хоч трішки подібне до вище сказаного, що воно буде дійсно здійснене?

Для прихильників диктатур, талірізмів та большевизму — все це пусті речі. Але не є вони пустими для справжніх демократів. Не є вони пустими, але є життєвими для поневоленого українського народу. І не є вони пустими для нас, що з українського роду і бажалиб бачити справді свобідною теж і Україну. Тим більше, що ми переконані, що коли так не станеться і Україна не стане дійсно вільною, то не тільки буде завдана українському народови поновна кривда, але буде теж і продовжувана сатрапія на сході Европи, а з нею і притока до нового там заколоту, а може й нової війни.

НАШЕ ВІЙСЬКО

Хто тільки мав нагоду поговорити з американським вояком, що відбув чи відбуває т. зв. „підставову треніровку", той знає, скілько тепер вимагається від нього, та якого треба фізичного та духового виселення, щоби опанувати те, що є основне, щоби стати модерним вояком. А по тім початку зачинається дальша праця, що триває найменше рік, заки пустять вояка на фронт. Праця, що обіймає військові вправи і маневри, що є майже дійсністю, себто приблизно тим, що діється у справжній боротьбі з ворогом. Праця, яка постійно уліпшується при помочі найкращих інструкторів, спроваджуваних з фронтів, на яких вони виявили себе добрими і зручними бойовиками на тяжкому терені й в тяжких ситуаціях. Ось саме й тому можемо завдячувати, що Злучені Держави, чи не наймирніша держава в світі й з відносно чи не з найменшою в світі армією у мирні часи, має сьогодня одну з найбільших армій світа, найкраще узброєну і харчовану. І з таким людським матеріялом, що в небувало скорому часі перейшов з цивільного життя у військове в такий спосіб, що де він являється, там здобуває перемогу на полі битви, а серед чужого населення симпатії завдяки своїй людяности і своїм демократичним чертам.

Про ці речі заговорив, між іншим, і ген. Леслі Ж. МекНер, командуючий американськими сухопутними частинами. Обговорюючи ту славну сторінку, яку вписано в історію американської армії в звязку з военною кампанією в Сицилії, ген. МекНер згадує за дорого окуплений досвід в Тунісі й стверджує, що в Сицилії вже не було „зелених" американських вояків. Навіть ті частини піхоти (а піхота все таки ще далі заважує у цій кампанії), що не брали участи в боях в Африці, чи взагалі в ніяких боях, не виявили себе „зеленими", ствердив ген. МекНер. А це завдяки ось тій „реалістичній" треніровці, що її дістають тепер американські вояки в дома, на американській землі, заки їх вишлють на війну.

Про таку треніровку, каже далі генерал, не мав ніхто минулої війни найменшого поняття. Це зовсім щось інше... Що далі. Кожний піхотинець дістає сьогодня назагал таку треніровку, що її недавно переходили тільки спеціяльні частини, такі як „Рейнджерс" чи „Командос". А ще цілком окрему, коли належить до тих, що призначені для боїв в джунглях.

Ось це є те, на чому основані американські перемоги. На тому будується теж і остаточну перемогу в Европі й на Пацифіку.

Тим ще пояснюється теж і те, що хоч зводяться важкі й завзяті бої, американські втрати є порівнуюче невеликими. А це тому, що „зелених" американських вояків сьогодня нема. „Зеленим" він є, як зачинає вправлятись, а по вишколі, коли його висилають на фронт, він є уже „старим", досвідченим воякам.

Ось так вишколює тепер Америка своїх вояків.

У поляків — зміна без зміни

Польський уряд на вигнанню що перебуває в Лондоні, перебув скруту, що повстала через загинувшого в летунській катастрофі премієра ген. Сікорского. Та тепер функціонує правильно далі, набравши, як дехто підносить, демократичної марки. А це ніби тому, що премієром став людовець Міколайчик, та що уряд є властиво в руках людовців і соціялістів. Хоч, коли брати під увагу те, що говорив премієр Міколайчик на Польській Народній Раді, то його уряд є властиво „урядом народної єдности", себто ніби репрезентує всі ідеольогічні польські групи, що є демократичними. Колиж слухати польської опозиції до цього уряду, яка складається в першу чергу з „пілсудчиків", то виходить, що й цей польський уряд на вигнанню не є ніяким „урядом єдности" і „більшости", а є тільки урядом „партійности" і „меншости".

Ми не будемо входити ширше в саму суть ось тих внутрішних польських непорозумінь, але й не можемо за них не згадати, бо все це є теж злучене з політикою супроти Росії, а зглядно з політикою, що відноситься до східних границь Польщі. А властиво, коротко кажучи, іде нам про те, як ці спорючі між собою сторони відносяться до справи тих українських земель, що були під Польщею.

Отже зазначимо, що опозиція проти бувшого чи теперішнього польського уряду опирає свої головні аргументи властиво на тому, що польський уряд в Лондоні замало дбає про „креси", що він уступає в тому напрямі Росії, чи там Советам, а не ставиться „гостро", не зважаючи на те, що скаже Росія, чи що скажуть Англія і Злучені Держави. Опозиція, що не є при владі, впливах і „при жолобі", використовує демагогічно теперішню невияснену ситуацію в відношенню Польщі до Росії, й граючи на польських шовіністичних почуваннях домагається „гострої" постави супроти Обєднаних Держав, бо ніби вони, себто Росія, Англія та Злучені Держави, не хочуть виразно признати Польщі давних границь на сході. Та на нашу думку, це властиво тільки зачіпка, партійна боротьба. Бо якби опозиція сиділа на стільці ген. Сікорского чи теперішнього польського премієра Міколайчика, то цілком певно ніщо інше не добулаб як те, що добуває той польський уряд, який вона побиває, та й інакше не поступалаб як поступає теперішній польський уряд.

З українського боку ось той внутрішній польський спір замітний тим, що в українському розумінню нема найменшої різниці між тими поляками, що є при владі, і тими, що є в опозиції. По правді, як одні так і другі не визнають ніякої Західної України, а тільки Польщу на західно-українських землях, які в них називаються „польськими", а не західно-українськими. Ті, що є при владі, роблять по правді все, що є в їхніх силах, щоби ті землі дістати знов для Польщі. А коли їм не везе, то на це складаються інші причини, а не те, що вони за ті „польські" землі не дбають, чи рішені їх відступити Росії, як це каже опозиція.

І не видно, щоби була яка різниця між ними в відношенню до України як сусідної держави Польщі. Постійно всі вони говорять про Росію, чи там Совети, та про спільну російсько-польську границю. Ні одні ні другі не висувають ніякої політичної концепції, з якої видно булоб, що польський політичний мозок оперує чимсь таким як потреба повстання самостійної України, а це, як нам видається, повинно би бути їхньою політичною концепцією, якщо бажають, щоби Польща могла мати спокійну і незалежну будуччину. Очевидно ми не беремося вчити поляків, кудою їм треба йти, як їм і не вчити українців, який шлях вибирати. Та не зважаючи на те, треба людям у таких справах висказуватись і про такі справи думати, як у поляків так і українців. Та цього нема, оскільки іде про поляків, себто, оскільки іде про якусь таку політичну польсько-українську концепцію, що малаб можливість на здійснення.

Це особливо замітне ще й тому, що тепер при владі польські „поступовці" і „демократи". Принаймні вони самі себе за таких беруть і таким представляють свій теперішній уряд. З цього виходить, що як поглянути на переміни польського уряду в Лондоні з українського боку, то видно зміну в людях, але нема зміни в політиці. Теж і для цього польського уряду є далі Росія і „спільна польсько-російська границя". І є далі „сильне" побажання „жити з Росією" в мирі й згоді. Очевидно — в першу і найважнішу чергу коштом західно-українських земель, а далі західно-білоруських та литовських.

І теж не видно, щоб і в польському громадянстві ділось щось таке, що вказувалоб на якусь справжню зміну в відношенню до українського народу і України. Назагал все іде по старому... Очевидно, що за таку поведінку прийдеться полякам каятись, але це буде нічим іншим, а тільки „мондри поляк по шкодзє". Та біда, що з цього не буде ніякого хісна теж і для українського народу. Буде тільки шкода для Польщі і України, що знов втратили історичну нагоду стати добрими сусідами як дві приязні й самостійні держави. А користь буде тільки для їхніх ворогів.

Український нарід тепер тут нічого змінити не може. Зате ось те положення може пробувати змінити польський нарід, а властиво польський уряд в Лондоні. Це моглоб статись, якщоб цей уряд мав настільки політичного розуму і відчуття міжнародньої дійсности, що не ставив би претенсій до західно-українських земель. Ось ці претенсії й так не мають ніякої справжньої вартости, бо з ними тепер майже ніхто серіозно не рахується. Вони тільки дратують українців і пхають декого в бік Росії. Та якщоб у справах упорядковання відносин у східній Европі польський уряд визнав як обовязкову конечність істнування вільної, демократичної й самостійної України, що обіймалаб ті землі, де український нарід становить більшість населення, то це моглоб багато заважити на тому, що станеться з східною Европою. Отже не про Росію, а про сильну і самостійну Україну треба полякам говорити, якщо бажають мати сильну і самостійну Польщу. Не треба їм тому помагати крутити засадами Атлянтійського Чартеру і поповняти помилку з минулої війни, коли валили засади Вилсона про самовизначення народів,загарбуючи силою західно-українські землі й нищачи західно-українську державу. Треба стати на моральній висоті й придержуватись цеї моралі в практичному приміненню, хочби це хвилево Польщу і поляків боліло. Зате з того болю народиться краще й розумніше життя, кращі відносини між Україною і Польщею. В той спосіб зашахується теж, і то в першу чергу, заборчість Росії. Завдасться їй цього самого морального удару, якого вона тепер зручно вживає проти польського уряду в Лондоні, закидаючи йому, що він хоче загарбувати чужу землю, коли Москва є тільки за „справедливість", бож проголошує, що тільки прилучує Західну Україну до Східньої України, себто злучує разом справжні українські землі „в одній українській соборній державі".

Супроти ось такої московської політики, якій треба признати, що вона дуже зручна, коли іде про міжнародне форум, політика польського уряду в Лондоні є у цій проблємі дуже нещаслива. Хочби з цього боку, що там у Москві є другий польський уряд, наразі ще не дуже офіційний, що погоджується з політикою Москви. Ось тому політично і дипльоматично розумним, а в першу чергу справедливим кроком з боку польського уряду в Лондоні булоб тепер те, щоби стояти отверто, ясно й щиро при засадах Атлянтійського Чартеру. І тому заявитись за самовизначення України — як цілости. Як таке станеться, то моральна сторона польської політики високо підніметься не тільки в очах десяток міліонів українських людей, але і в цілому свободолюбному світі. Тоді й лекше буде українському народови обстоювати своє право на самостійне життя супроти Москви.

Та, як приглядатись польській дійсности, нема найменших виглядів, щоби щось подібне могло статись. Ось і тому Польща програє справу східних границь фактично й морально. Втратить землю і народи, які їй не забудуть, що своєю шовіністичною політикою загнала їх в нову неволю, а щонайменше спинила їхнє визволення в таку пору, коли всетаки була надія на таке визволення.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

20)

— Га, га, га! Належиться! Адіть, як він собі виміркував! А чи ти знаєш, дурний мудю, що ти тут кожен день, кожну годину на моїй ласці робиш? Як я не схочу, та й тебе нема, нажену тебе, та й іди тоді процесуй мене!

На таку мову Бенедьо не найшов уже ніякої відповіді. Він понурив голову і мовчав, але слова будівничого глибоко запали йому в душу. Правда, він і досі чував не раз такі слова, але ніколи досі вони так не вразили його, ніколи не визвали в його душі такого голосного почуття несправедливости та притиску. — „Невжеж це правда? — думалось йому. — Невжеж робітник завсіди робить на його ласці? А коли робітник сяк-так жиє, то, значиться, також тільки з його ласки? А з чиєж ласки мене скалічила підойма? А коли він раз-у-раз такий ласкавий на робітника, то чияж ласка виганяє мене з зарібку на голодну смерть? Та ні, щось воно, бачу не так! Чи будівничий держав мене досі при життю, про те я не знаю, але те знаю, що з його ласки я скалічений, слабий і без роботи!"

— Ну, що, — перервав його гадки будівничий, — чогож ти стоїш? Забирайся відси!

— Та я панові тут місця не застою, заберуся. Лиш усе таки мені здається, що не так повинно бути, як пан кажуть.

— Що, що? Ти мені хочеш науку давати? Ну, добре, ну, кажи, як повинно бути?

— Ви, пане, повинні знати, що й ви так само слуга, як я, що коли би вас не наймали до роботи так, як мене, то й ви би вмерли з голоду так, як і я!

— Ха, ха, ха! Ти, певно, на барлозі лежачи, такого розуму набрався! Ну, ну, говори далі, як ще повинно бути?

Будівничий стояв перед Бенедьом, узявся під боки і сміявся, але його здорове лице, червоне, як буряк, показувало, що злість у ньому кипіла і в кожній хвилі готова була вибухнути споза силуваного сміху.

Але Бенедьо не зважав ані на його сміх, ані на його злість. Почуття дізнаної кривди додало йому смілости.

— А так іще повинно бути, — сказав він твердо, — щоби ви, пане будівничий, не збиткувалися над бідним робітником і не дорікали йому барлогом, бо ще хто знає, що й вас може чекати.

І за тим, не чекаючи на відповідь будівничого, Бенедьо відвернувся від нього, взяв свій мішок, сказа іншим робітникам: „Бувайте здорові, браття", — і вийшов з площі на вулицю.

А тепер куди? Бідний Бенедьо всю надію покладав на ту роботу. Він знав, що такого слабого деінде не приймуть. А тепер, коли й ця остання надія розвіялася, він став на вулиці, мов прибитий, не знаючи, куди повернутися. Додому йти? Там стара мати чекає на його заробок. Іти шукати роботи? Але де? Нізвідки не видно було надії. Коли втім прийшло йому на гадку вдатися до вищого пана, ніж будівничий, до самого Леона, і просити його, щоби приняв на роботу.

Коли він усе те роздумував, стоячи на вулиці перед площею, де будувався дім, надбіг післанець, котрий голосно закликав, щоби пан будівничий ішов до пана. Будівничий здивувався і запитав, чи пан уже приїхав з Відня?

— Приїхав учора вночі і просить, щоби пан швиденько прийшли до нього.

Будівничий, а за ним Бенедьо, пішли до Леона. Той ходив по подвірю, а побачивши підходячих, пішов супроти них.

— Маю з паном невеличке ділько, — сказав він, привітавши будівничого, по чім, звернувшися до Бенедя, спитав:

— А ти за чим?

— Та я, прошу пана, хотів би стати на роботу, — сказав Бенедьо.

— То не до мене належить, проси пана будівничого.

— Я вже просив, але пан будівничий не хочуть...

— Розуміється, що не хочу, — вмішався будівничий. — То той самий, — сказав він, звертаючись до Леона, — котрий при закладинах був скалічений через своє недбальство. Що мені з такого робітника! Та й зрештою, він тепер слабий, а я робітників маю досить.

— Ага, то той самий! — нагадав собі Леон. — Гм, вонoб то випадало щось для нього зробити, будь-що-будь. — І додав, звертаючись до Бенедя: — Ну, ну, якось то буде, зажди тут, поки тебе не закличу. Отут сядь на ґанок та й посидь.

Довго вони оба бесідували. Бенедьо за то йчас сидів на ганку і грівся на сонці.

Аж ось по якімсь часі вийшов будівничий, якийсь трохи кислий і, не звертаючи уваги на Бенедя, пішов. По кількох хвилях вийшов і Леон.

— Ти потребуєш роботи? — спитав він Бенедя.

— Та певно, прошу пана, чоловік з роботи жиє, то робота для нього те саме, що життя.

— Та бо видиш, будівничий не хоче тебе мати тут у Дрогобичі. Але ти не журися, я зачинаю зараз будувати в Бориславі новий млин паровий, то вже там будеш мати роботи досить.

— У Бориславі?... Млин паровий?... — зачудувався Бенедьо, а далі змовчав, не сміючи вдаватися з таким паном у розмову.

— Ну, щож тобі так дивно? — спитав, усміхаючись, Леон. — Млин то млин, тобі, муляреві, все одно.

— Та то я вже й сам собі гадаю, що панська річ розказувати, а наша річ робити. Млин то й млин.

— Тільки то, видиш, я хотів би, щоби будинок був немудрий, так собі, в дві цегли, без поверха, тільки вшир трохи. То не буде такий звичайний паровий млин, як усе будують. Я найшов такого чоловіка, що те все вигадав і плян зробив, і сам буде вести роботу. Ну, видиш, будівничий дуже носом крутив, як увидів той плян. А ти розумієшся на тім, якщо треба робити по пляну?

— Та чому би ні? Як чоловік має під рукою рисунок і міру, то невелика штука.

— Так, так, авжеж, що невелика штука, — сказав Леон. — Отож видиш, я не все зможу надзирати за тим, що там робиться в Бориславі, а будівничий так тут зі мною спречався, що готов мені наробити якої саламахи і поставити не так, як у пляні нарисовано. То я вже буду просити тебе, скоро що не так, дати мені знати.

(Дальше буде).

ЩОБ СПОВНИТИ ЯК СЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

Проф. Микола Чубатий

Українську справу не можна збути баламуцтвом

(З приводу статті: „Чи дві України?" в канадійськім „Українськім Голосі")

II.

Що може статися з Україною в часі теперішної війни?

Не для особистої полеміки, але для вияснення справи забрав я голос та пишу оцю відповідь Українському Голосови, що зводить українську справу на невідомі досі шляхи баламуцтва. Прямо наївністю є писати, що тепер утворення самостійної соборної української держави є більше можливе, ніж уратування української державности на частині української території, себто на Західній Україні (У. Г. ч. 27).

Беручи строго реалістично при теперішній політичній ситуації або „ребус сік стантібус", як каже формула міжнародного права, коли не наступить такий катаклізм при кінці цеї війни як був при кінці минулої, можливости утворення самостійної соборної української держави нема ніякої. Чому? Тому, що Росія є союзником Обєднаних Держав, що вийдуть з війни переможцями. Невідомо в історії, щоб хто парцелював свого союзника. А добровільно Сталін не згодиться відступити найбогатшої частини російської держави — України, хоч приняв Атлянтійський Чартер, хіба, що по упадку Гітлера сам лежав би на лопатках, та це ледви можливе. Положення українського народу під Росією є безнадійне з виразною тенденцією до дальшого погіршування. Це правдива загроза істнуваню українського народу, як окремої нації. Тому бажати, щоб і Західна Україна пішла у цей сам котел, про який Данте написав би „Утратьте всяку надію ті, що туди входите"', це прямо злочин супроти соборної української нації, а не тільки супроти Західної України.

Чи можливим є до того не допустити? Так, можливе, бо Західна Україна до Росії не належала. Рішальний союзник. Злучені Держави, російських завойовань, доконаних по союзі Сталіна з Гітлером, до нині не признає. Тому солідарні та сумлінні зусилля американських українців повинні принаймні старатись відвернути це нещастя від українського народу. Виразна воля західних українців жити власним державним життям, а не якоюсь фіктивною „самоуправою та волею" Українською Голосу під володінням російських червоних.

Залежить тепер тільки від того, хто скорше західноукраїнські землі по упадку Гітлера окупує? Окупує їх скорше Сталін, станеся по бажанню Українського Голосу — буде безнадійність українства в спільній тюрмі. Окупують ті землі скорше армії американська чи британська, то можуть бути при нашій праці вигляди на сповнення волі західних українців. А такі можливости сьогодня є.

Зміниться ситуація у Східній Европі через якийсь катаклізм, тоді державна Західна Україна лекше може стати творцем соборної української держави ніж Україна поневолена червоними, в якій Москва виховала повно малоросійських, горбатих душ. Річ природна, що державна Зах. Україна мусілаб шукати своеї безпеки у державах західної демократії, не інакше як Польща, Литва, Лотвія, Естонія, Фінляндія та інші менші держави центральної Европи. Може навіть треба булоб Західній Україні ввійти у федеративні звязки з ними, але тоді ввійшлаб Західна Україна у союзну звязь не як одиниця з фіктивною „самоуправою та волею" і пустими рямцями державности, тільки як правдива держава з власним народним урядом, зі своїм парляментом та своєю армією. Не треба також баламутити малоосвічених людей порівнуванням долі Карпатської України, простором біля десять разів меншої від евентуальної Західної України, та людністю біля двацять разів меншою, що стратила свою незалежність з волі Гітлера, Польщі та Мадярщини (таки в такім порядку). Західна Україна побільшена Карпатською Україною, Буковиною та навіть евентуально частинами Басарабії булаб державою тільки небогато меншою від Польщі, рівною майже з Чехословаччиною, а більшою від Мадярщини.

Така українська держава сталаб Піемонтом української нації. Захороною національної ідеї та українського державництва. Для інформації світа та американських земляків мушу сказати ясно, що західні українці не були пацифістами то теперішної війни і ними не будуть, аж доки не повстане Соборна Україна. Пересічний свідомий українець молився, що якщо вже має бути війна, то щоби була така, що зрушилаб світ та перекинула усі тюрми. І коли українська проблема не буде тепер в цілости в дусі справедливости розвязана, коли не повстане Соборна Українська Держава то й далі українці в Европі пацифістами не будуть. Будуть ждати нового катаклізму у Східній Европі. Тому в інтересі українського народу є створити такі обставини, щоби можна було вести та успішно закінчити боротьбу за найвищий ідеал нації — за Соборну Українську Державу. Спільна тюрма під червоною Росією такі можливости відбирає навсе.

Чи західні українці мають право рішати про себе?

Це є для українця божевільне питання. Таж це фундамент демократії, цеж основа права Вилсона про самоозначення кожного народу, яке вже стало евангелією кожного українця, а зокрема західного. Таж саме за переведення цеї американської ідеї лягло тих оспіваних „сорок тисяч трупів" в чотирокутнику смерти. Таж саме за це право рішати про себе повисло на польських шибеницях сотки українського героїчного квіту молоді. Аж ось перший раз в історії української політичної думки виринає теза, що плебісцит на Західній Україні це щось зле. Себто іншими словами, західних українців треба по рецепті УГ запакувати в російську неволю навіть всупереч їх волі, навіть не запитавшися їх. Годі уявити собі щось страшнішого.

І тут знов редактор УГ вмовляє в американських читачів, що хтось там є між українцями такий, що Польщу ставить в евентуальнім плебісциті на першім місці, що є хтось такий, що хоче прилучення Західної України до Польщі. У моїй статті: до Канадійських Земляків, що на Раду Зїздяться" я писав таке: „Для нас, українських людей, та воля (західних українців) ясна, але кому з чужих вона сумнівна, нехай рішає свобідне голосування з трьома можливостями: самостійність Західної України, анексія до Росії чи до Польщі. За вислід, ми, західні українці, не боїмося". У.Г. суґґерує, неначеб були українці, що хотілиб прилучення Західної України до Польщі зі застереженнями, чи без всяких застережень, як він пише. Це фантазія автора статті. Але зате це все не фантазія, що є такі українці, що хотять такого прилучення до Росії. І це траґедія, бо ми свідками новочасного українського москвофільства, дарма, що Польща це вже нині другорядний, менше грізний противник українського народу в порівнанню з Росією. Повторюється нещасна історія Переяславської Ради, тільки у сотки разів в гіршім виданні, бо там Україна принайменше спочатку діставала правдивий протекторат і лишалася державою.

Що українському народови нині є на потребу?

Не зважаючи на те все, ми таки хочемо вірити в добру волю редакції УГ. Не закидаємо їй лихої волі, тільки закидаємо редакції УГ цілковите непорозуміння провідної напрямної української історії, незнання історії визвольних рухів інших народів Европи і незнання дійсного положення українського народу під ріжними окупаціями перед теперішною війною. Тому теж заключення редакції УГ є помилкові.

Редактор УГ колись читав про боротьбу українського народу з Польщею, але не вміє зробити заключень зі зміненого політичного положення. Тому дальше сидить в омані, свідомо підтримуваній до війни так званою западнорусскою школою російських казьонних істориків, а тепер большевицьким урядом, що головним ворогом українського народу є Польща, а не Росія. Так дійсно було колись за часів Хмельницького, коли Польща була потуга, та саджала на Кремлі свого королевича, а Москва була собі слабою десь там в північно-европейських лісах, негрізна українському народови. Ситуація від того часу основно змінилася. Польща стала слабою силою, по цій війні буде ще слабшою, Росія натомісць стала потугою, що заливає цілу Східну Европу, а українському народови запирає віддих.

Росія має виразний плян політики щодо українського народу, а саме що нема української нації як такої, а є тільки українське племя, частина російського народу. Від Петра до Сталіна (з коротким відхиленням за Леніна) ця політика є переводжена під ріжними формами, але ніколи досі в історії України не була ведена так брутально як за останних 25 літ. Саме це, що Росія не вважає України за націю, тільки за ґеографічне поняття є грізне. УГ неслушно приписує це Польщі, і звідси баламуцтво. Більшість поляків признає українську націю, тільки хотілаб вкусити кавалок її тіла для себе: Західну Україну. Є маняки між поляками, як ось ті з фондації Пуласького, що мріють ще про граничні стовпи з Росією над Дніпром, але це вже хоробливі виїмки. Льоґічно думаючий поляк розуміє, що, колиб хто нині прилучив Україну по Дніпро до Польщі, то це вже не булаб Польща, тільки Україна. Поляків в такій державі булоб біля 35 відсотків, а українців 55.

Баламуцтво польської політичної думки, передовсім табору вшехполяків, в тім, що вони все ще мріють про Андрусів, себто про поділ українських земель поміж Польщу та Росію. Це була й політика ген. Сікорского. Говорю це ясно та відкрито, що з моментом коли поляки стануть на праві самоозначення народів, себто залишуть Західну Україну при українській державі, немає більше природних союзників як Польща та Україна в спілці з Литвою, Латвією, Естонією, Чехією та Румунією. Цеж була ідеольоґія Шевченка. Це булаб спілка повної безпеки проти Росії та проти Німеччини. Цього УГ не розуміє, бо не розуміє історії українського народу, ні історії Східної Европи, але стоїть ще нині під оманою російських істориків та большевицьких, що втовкмачують українцям постійно про найбільшого їх ворога — Польщу. Так як колись для України грізна Туреччина та Татарія нині вже не є ворогами, але мирними сусідами, таке саме може статися по вирівнанні граничних спорів і між Польщею та Україною. Хоч річ природна, що Польща дальшими своїми аспіраціями на українські землі той природний розвій припиняє на власну погибель та на погибель України.

Український Голос не знає теж історії визвольної боротьби інших народів в Европі. В пяти статтях „Яким Шляхом Може дійти Український Нарід до Власної Держави (Свобода ч. 78, 80, 81, 82, 83) я про це говорив дуже основно. Колиб редактор УГ більше знав от хочби про визвольну боротьбу італійського народу, тоді не писав би таких історичних нонсенсів, що самостійна держава хочби на частині території — це обман, бо це є тільки обманюванням читачів Українського Голосу.

В Українськім Голосі видимо дивне незнання дійсного стану на Великій Україні. Пусті рямці конституції Советської України, які до речи з року на рік звужуються, береся за якусь реальність, на якій можна щось будувати. Тенденція ліквідації одного українського комісаріяту за другим, повна централізація господарського політичного, правового життя в Москві, віддання навіть нагляду над університетами в руки Москви та централізування в Москві навіть видавництв, це ясний шлях, куди йде майбутнє України, та що станеться за десять літ з тими рямцями. За десять літ буде єдина неділима націонал-соціялістична Росія з дотеперішними методами терору. В ось ту Росію редактор Українського Голосу намагається пхнути своїх братів навіть проти їх волі. Чи годиться таке робити?

(Кінець).

ВДОВОЛЕНИЙ ЧОРЧИЛ. — Теперішний вигляд британського премієра, Винстона Чорчила, цілком не подібний до того, що його мав, коли заповідав тяжкі часи. Бачимо його в доброму гуморі в товаристві канадійськог премієра В. Л. Мекензі Кінга, що прибув до Квебеку на повитання Чорчила.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ВИННІПЕҐ, МАН. (КАНАДА).

Зорганізовано новий відділ Українського Народного Союзу.

Український Народний Союз започаткував свою працю в провінції Манітоба тим, що зорганізував перший відділ у місті Винніпеґу, у числі понад 50 членів. Основні збори цього відділу відбулися в вівторок 27. липня 1943, на яких орґанізатор на Канаду, п. Вол. Гірняк, вияснив працю Українського Народного Союзу, яку він веде 50 років між українцями в Америці, а від кількох років у Канаді. За неповна чотирорічної праці в Канаді, казав орґанізатор, він зріс у таку силу, що вже має десятки відділів на сході Канади, а тепер започатковує свою працю в західній Канаді з тією самою вірою, що започаткував її був кілька років тому на сході.

В манітобській провінції живе багато українських людей, які від тепер можуть обезпечувати себе й своїх дітей в найбільшій того роду українській асекураційній інституції, якою є Український Народний Союз.

Що Український Народний Союз в західній Канаді став повитаний може найкраще свідчити цей факт, що за короткий час від зорганізовання відділу ім. Тараса Шевченка ч. 445 в Винніпеґу, цей відділ сьогодня сягає около 70 членів. Маємо глибоку віру, що він у короткому часі значно побільшиться скількістю свойого членства та стане одним із сильніших відділів у Канаді. Громадянство краще обзнайомиться з його працею і стане в його ряди.

Вибрано заряд відділу.

На основних зборах відділу, які відбулися 27. липня ц. р., в Українськім Національнім Домі під ч. 197 Юклид Евені в Винніпеґу, вибрано до заряду такі особи: М. Коваль голова, Г. Тарасюк містоголова, Л. Вовк фін. секретар, П Кузик прот. секретар, д-р І. Ґуляй касієр. До Провірної Комісії були вибрані: Г. Матейчук, Т. Тарасюк і Н. Шиндак.

Збори відкрив і проводив ними орґанізатор на Канаду п. Вол. Гірняк, а секретарював п. Л. Вовк.

Кор.

СЛОВАКИ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ НАЦІСТІВСЬКОЇ ВЛАДИ.

БЕРН (Швайцарія) (ОНА). — Націстівська влада в Братиславі надрукувала артикул, в якім автор жалується, що словаки відказуються співпрацювати з німецькою владою і допускаються саботажів. Словацькі робітники не хочуть у фабриках скоро працювати і не приходять правильно до праці. Ґазета пише, що це неправильно, бо німці воюють за добро словацького народу в такій самій мірі, як і за добро німецького.

Дальше ґазета нарікає на те, що багато словаків ще вірить в старе чехословацьке правительство, та що находяться такі словаки, які слухають його вказівок з Лондону. Автор статті пише, що час уже мати розум і працювати разом з націстами для заведення в Европі нового ладу, в якім Словаччина буде мати таке саме значіння, як і великі держави.

В артикулі є мова про те, що в Німеччині є тепер велике число словацьких робітників і булоб добре, якби вони щиро співпрацювали з своїми наставниками. Хто слухає підшептів на саботування военного виробництва, той шкодить своїй власній державі. Памятайте, пише ґазета, що як не стане Німеччини, то і словацька держава перестане істнувати.

З Братислави була недавно вістка, що поважна часть словацького громадянства вже перестала вірити німцям й очікує повороту демократичного уряду. Словаки тайно слухають лондонського радія і кажуть, що німці їх одурили. Спочатку обіцяли їм власну словацьку державу, а потому зробили з неї німецьку кольонію. Словацький уряд мусить слухати німецьких дорадників і робити те, що вони йому прикажуть. Німці вже вивезли до Німеччини великі запаси поживи, забрали велике число коней, рогатої худоби і безрог. Словаччина вже ограбована німцями до того ступня, що словаки не мають що їсти і голодують. Кажуть, що отець Тісо вже жалує, що помагав парцелювати стару чехословацьку републику, але має надію, що Бенеш йому простить. Він думав, що німці направду хотіли незалежної Словаччини, але потому показалося, що так не є.

НІМЦІ ВИВОЗЯТЬ ГАЛИЦЬКИХ УКРАЇНЦІВ ДО ВІДНЯ.

(ОНА). — З Відня прийшла вістка до Швайцарії, що там в останніх часах появилося велике число польських у українських робітників. Кажуть, що їх німці привезли до Відня з Галичини і заставили до праці в фабриках военного виробництва. Хто не надається до праці в фабриці, то таких німці відсилають до копалень, або до праці в німецьких господарствах.

Привезені з Галичини робітники оповідають, що там вже є багато німецьких переселенців, головно жінок і дітей, яких німці вивезли до Польщі після того, як аліянтська повітряна фльота почала бомбардувати німецькі міста й осередки военного промислу.

ОСТАННЄ ПРИСТАНОВИЩЕ НІМЦІВ В СИЦИЛІЇ. Сицилійська военна кампанія зближається до переможного для Аліянтів кінця. Американські, британські та канадійські частини загнали вже останки німецьких військ в тісний кут, з якого німці пробують вивтікати через Месину до полудневої Італії. Та це вдасться тільки частині й то завдяки гористому теренови, що не дозволяє Аліянтам скупчити в одному місці більшу силу і кинути її проти ворога.

В. Королів-Старий.

ФРАҐМЕНТ СПОГАДІВ ПРО ТОБІЛЕВИЧА-САДОВСЬКОГО

(1)

Про мало кого з українських людей моєї доби було стільки списано паперу, як про Миколу Садовського. Таж чи це диво, коли про нього писано було більше півстоліття вряд? Тож не перебільшує, сказавши, що колись у музеї його світлого імени буде ціла книгозбірня, як позаводять в томи, писані про нього щонайменше в трьох державах і багатьома мовами самі театральні рецензії, в котрих то на недосяжну височінь підносилось, то в болоті волочилось це історичне імя. Та і поза літературою, що висказується про Миколу Карповича, як ґіґантської сили актора, виняткового антрепренера та організатора, очайдушного робітника нашої многострадальної сцени, — було про нього чимало доброго написано і як про справжнього громадянина, що служив чесно не лише українським Музам, алеж і цілій українській справі. Дальшим доповненням до історії такої трівкої його діяльности будуть журнальні розвідки та більші й менші монографії, починаючи від давньої книжечки „Віку" під назвою „Корифеи укр. театра" й кінчаючи теперішніми студіями про наш театр (Мик. Вороного, Дм. Антоновича, А. Кісіля і т. д.), а може й будучини. Нарешті в багатьох мемуарах наддніпрянців, галичан і закарпатців уже присвячено й буде ще присвячено Садовському не одну сторінку. А блискучим доповненням до тих сторінок будуть і власні спогади артиста про його військову й театральну карієру, спогади, що й для сучасників, і для прийдешніх поколінь лишаться прецікавою й повчаючою лектурою.

Зі сказаного ніби випливає надаремність моїх згадок. А отже, я певний, що багато цікавого з барвистого життя цієї людини ще не занотовано. Бож сучасники, що писали про нього, можуть пригадувати собі Миколу Садовського в багатьох різних образах. Ті найчисленніші, що знають Небіжчика, як актора на сцені, здебільшого не мали уяви про те, яким він був у приватному житті. Тіж, що знали його в товаристві, не знають, яким він був у житті інтимному. Нарешті, ледви чи можуть його друзі з українських земель, уявити собі Миколу Садовського на еміґрації, або його образ в його листуванні. А що в ріжних життевих позиціях він умів бути людиною відмінного психольоґічного успособлення й навіть іншого фізичного вигляду, — то кілька фактів, відомих мені за час нашої майже 30-літньої приязни, може й не будуть зайвими для змальовування майбутнього портрету цієї „многоликої" постаті.

Перші місяці 1917 року. Цілими днями я просиджував у видавництві „Час", де мав обовязок редаґування всіх видань, що тоді вилітали в світ, мов бджоли з вулия, — та редаґування бібліографічного часопису „Книгарь". Кожного дня в обідню пору в двері редакційного кабінету чувся короткий стук, потихенько відхилялися двері, просовувалась спочатку вусата голова з напів-прижмуреними, блискучими очима й роблено-скромним усміхом, а тихий, делікатний баритон М. Садовського з обережністю запитував стереотипною фразою:

— А пани редакторі все ще пишуть?

Потім в кабінеті виростала велитенська постава. Від вхідних дверей до мого столу, що стояв у протилежному кінці просторого покою, треба було зробити кроків сім-вісім. І тепер бачу ясно ходу Миколи Садовського по цій просторені. Була це хода, якою йдуть наші селяни „за хурою", побіч волів, або хода, якою напевне ходили чумаки біля своїх маж. Похитуючись з ноги на ногу й стаючи повною стопою на ґрунт так певно, щоб жадний несподіваний наскок чи удар ззаду не міг звалити, нахиливши тулуб трохи вперед і ставлячи переди чобіт ледве помітно всередину, так що малося враження, ніби Микола Садовський щойно зіскочив з коня й ще „не розійшовся", він переходив кабінет, щоб стиснути руку.

Але ця його хода, типова для нашого „чоловіка з ґрунту", була у Миколи Садовського тільки там, де він ходив, так мовити, „по хатньому", „вдома", в хвилини, коли він був не Садовським, а Тобілевичом. Колиж виходив з інтимного кола, коли ставав актором, Садовським, і обертався поміж людьми чи виступав перед „публікою", на сцені — не було й сліду від тієї його природньої ходи. Він ішов, як юнак, струнко тримаючи тулуб, елястично ступаючи рівними ногами з виставленими назовні передами. І хоч Микола Садовський був досить „натоптаний" з невеликим, щоправда, а всеж таки з помітним черевцем, як буває у людини старшого віку, — одначе й воно, як і його природна хода, буквально зникали „на людях", особливож — на сцені. Ця здібність Садовського до раптової трансформації була органічною й не потребувала від нього жадного напруження. А тому й в інтимнім оточенні Микола Садовський безперестанку переходив з „людини" на „актора", чи — навпаки. Правдивіше сказати — завжди й при всіх обставинах він був артист.

Ось бачу його в своїм убогім еміґрантськім мешканні в околицях Праги. В хаті — стужа й сум згадок, які приніс з собою Микола Садовський. Сам він, з сивою головою і з сивими вусами, з втомленим обличчам, поораними борознами журби й розпуки, пірнув у витерту канапу, і задушевним, неначе цілком старечим голосом розповідає про прикрости, що довелось йому зажити в Ужгороді при орґанізації першого укр. театру. Згадує і здріґається.

— Може тут зимно, — запитує його моя дружина, — перейдім до кухні.

— Яке там зимно?!... Було зимно там, де я цілими днями тримався за руру залізної грубочки, щоб нагріти руки й могти написати листа.

Підводиться помалу, з намаганням і човгаючи ногами, переходить до кухні.

Там на столі бачить чай і конфітури з вишень: Враз — поза. Враз інше обличча. Цілком чужий, рипячий голос „пиворіза-дяка" й до безкраю здивоване запитання з мальовничим жестом в напрямі до вишень:

— А що це у вас, перелестная Солохо? Вишні?...

І ось, вже стоїть артист посеред маленької кімнатки в повний свій зріст, стрункий і масивний. Очі горять луковством. Зморщки чудодійно зникли з обличча, обвислі перед тим вуса подалися назад, голос дзвенить молодо, бадьоро. Вже нема старого ожебраченого еміґранта, котрий щойно з дійсною слезою молив:

— Хочби Господь милосердний привів старим кісткам упокоїтись в рідній землі! Про це тільки й благаю денно-нощно!

А є в маленькій хатині цілий натовп різних характеристичних постатей, що говорять ріжними голосами, від низького басу до дитячого сопрана, з ріжними обличчами, рухами, фіґурами, в яких одним штрихом зачеркнено ясно цілу вдачу людини. Від Тобілевича нема й сліду, від нашої кухоньки — також: Є світла, ясна сцена, на якій ґенеральний актор відриває вас від дійсности й несе в світи, в які схоче...

(Дальше буде).

ДОРОГО ОПЛАЧЕНА СВОБОДА. — Не нарікаймо, коли приходиться нам зносити деякі недомагання, получені з війною. Погляньмо, чим оплачують свободу наші вояки. Ось бачимо двох вістунів, Александра Воча з Ілірії, Огайо, і Фреда В. Маршала з Пенґілі, Мінесота, що зістали ранені в боях в Північній Африці, а тепер прибули на лікування до Злучених Держав.

ПОЛЯКИ ДОМАГАЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

ЛОНДОН (ОНА). — Урядовий орґан польського правительства в Лондоні, „Дзеннік Польскі", надрукував статтю, в якій пише, що як скінчиться війна і в Европі запанує правдивий демократичний лад, то Польща мусить стати великою і сильною державою. Вона мусить збільшитися коштом земель нинішної Німеччини на Заході, і мусить, за всяку ціну, задержати в своїм посіданні українські землі на Сході.

„Дзеннік Польскі" твердить, що Польща не повинна втратити земель, а навпаки, придбати їх. „Хочемо мати не лиш Львів і Вильно, але й Тернопіль, Городок і всі землі аж по ріку Збруч".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАГО, ІЛЛ. — Звичайні місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 106, відбудуться в неділю, 22. серпня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів і членкиць конечно прийти, бо є дуже важні справи. Довгуючі члени, коли не являться на збори і свого довгу не вирівнають, будуть суспендовані. Прошу всіх членів прийти в суботу, 21. серпня, на збори всіх відділів У. Н. Союзу в Шікаго і околиці. Там буде орґанізатор У. Н. Союзу. Збори будуть в годині 7:30 ввечір, в Домі Відділів У. Н. С., 843 N. Western Ave. — В. Любас, предс.; М. Попіль, кас.; Г. Дацьків, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. Ів. Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 21. серпня, в годині 7. ввечір, 847 Норт Френклин ул. Просимо членів прийти, бо є важні справи до полагодження, як справа виплати по померлім членів і справа хорих членів. Довгуючих напоминаємо вирівнати свої вкладки. — С. Чорномаз, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зоря, від. 69, відбудуться в суботу, 21. серпня, в церковній гали св. Юрія, 217 Іст 6. вул. Просимо всіх членів прийти на збори. — М. Ликтей, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Збори Тов. Любов, від. 370, відбудуться в неділю, 22. серпня, зараз по Сл. Божій, в церковній гали, 127 Парк ул. Напоминаємо всіх членів прийти на означений час, то є 12. год. вполудне. — В. Воляник, предс.; К. Стасюк, кас.; М. Сампара, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372, відбудуться в суботу, 21. серпня, в годині 8. ввечір, в домі 122 Ліберти вул. Просимо всіх членів прийти на час. Довгуючі члени повинні вирівнати свої залеглости. — Ю. Голинський, предс.; В. Реновець, кас.; Й. Ярема, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. — Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350, відбудуться в неділю, 22. серпня, в годині 5. пополудні, в церковній гали на Ґринвіч Еве. Просимо всіх членів і членкиць, місцевих і позамісцевих, прийти точно на час, бо є важні справи до полагодження. Пригадуємо довгуючим членам, щоби вирівнали свої залеглі вкладки. — В. Карий, предс.; В. Блащук, кас.; І. Михайлишин, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, відбудуться в неділю, 22. серпня, в годині 2. попол., в льокали У. Н. Дому, 237 Говп Еве. Всіх членів просимо прийти точно на означений час. Хто ще не дістав дивіденди за минулий рік просимо конечно зголоситись на цих зборах і взяти свій чек. — За уряд: П. Головачук, секр.

ТАРЗАН, ч. 820. Під арештом.

Як Зіла поставила Клявдію на голову, дівчина закричала зо страху й люти: „Помочі! Поліція!" Зіла тим не журилася.

Для неї слово „поліція" не мало ніякого значіння. І не свідома вона була, що робить щось злого.

Як поліція її схопила, вона боролася як львиця, але надармо.

„Іди спокійно, Зіло!" радив їй Томі. „Все буде добре, як прийде Тарзан!" Малін посміхався до себе, немовби кажучи: „Ні дівчина ні хлопець уже ніколи не побачуть Тарзана".